Hotărârea CJUE în cauza Bucura împotriva SC Bancpost SA

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)

9 iulie 2015(*)

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 87/102/CEE – Articolul 1 alineatul (2) litera (a) – Credit de consum – Noțiunea «consumator» – Directiva 93/13/CEE – Articolul 2 litera (b), articolele 3-5 și articolul 6 alineatul (1) – Clauze abuzive – Examinare din oficiu de către instanța națională – Clauze «redactate într-un limbaj clar și inteligibil» – Informații care trebuie furnizate de creditor”

În cauza C-348/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Judecătoria Câmpulung (România), prin decizia din 27 iunie 2014, primită de Curte la 21 iulie 2014, în procedura

Maria Bucura

împotriva

SC Bancpost SA,

cu participarea:

Vasile Ciobanu,

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul S. Rodin, președinte de cameră, domnul E. Levits (raportor) și doamna M. Berger, judecători,

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru guvernul român, de R.-H. Radu, de R. Hațieganu și de A. G. Văcaru, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de G. Goddin, de M. van Beek și de I. Rogalski, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum (JO 1987, L 42, p. 48, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 252), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1998 (JO L 101, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 210, denumită în continuare „Directiva 87/102”), precum și a Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Bucura, pe de o parte, și SC Bancpost SA (denumită în continuare „Bancpost”), pe de altă parte, în legătură cu modalitățile de recuperare a unei datorii rezultate dintr-un contract de credit de consum pentru utilizarea unui card de credit.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Directiva 87/102 a fost abrogată prin Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori (JO L 133, p. 66).

4 Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 87/102 avea următorul cuprins:

„În sensul prezentei directive:

(a) «consumator» înseamnă orice persoană fizică care, în cadrul tranzacțiilor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care pot fi considerate ca fiind în afara meseriei sau a profesiunii sale;

[…]

(d) «costul total al creditului pentru consumator» înseamnă toate costurile, inclusiv dobânda și alte taxe pe care consumatorul trebuie să le plătească pentru credit;

(e) «rata anuală procentuală» [a se citi «dobânda anuală efectivă» (denumită în continuare «DAE»)] înseamnă costul total al creditului pentru consumator, exprimat ca procent anual din suma creditului acordat și calculat în conformitate cu articolul 1a.”

5 Articolul 3 din Directiva 87/102 preciza:

„[…] orice reclamă sau orice ofertă afișată în spații comerciale prin care o persoană își declară disponibilitatea de a acorda un împrumut sau de a servi drept intermediar în vederea încheierii unui contract de credit și în care se indică rata dobânzii sau orice alte cifre referitoare la costul creditului trebuie, de asemenea, să precizeze și [DAE], cu ajutorul unui exemplu reprezentativ, în cazul în care nu

este posibil să se utilizeze și alte metode.”

6 Potrivit articolului 4 din această directivă:

„(1) Contractele de credit se încheie în scris. Consumatorul primește un exemplar al contractului scris.

(2) Contractul scris cuprinde:

(a) indicarea [DAE];

(b) indicarea condițiilor în care se poate modifica [DAE];

(c) declararea valorii, a numărului și a frecvenței sau a datelor plăților pe care trebuie să le efectueze consumatorul pentru a rambursa creditul, precum și a plăților dobânzii și a celorlalte taxe; trebuie precizată și valoarea totală a acestor plăți în cazul în care este posibil;

(d) declararea elementelor de cost menționate la articolul 1a alineatul (2), cu excepția cheltuielilor legate de încălcarea obligațiilor contractuale care nu au fost incluse în calculul [DAE], dar care trebuie plătite de consumator în anumite împrejurări, precum și o declarație prin care sunt definite astfel de împrejurări. În cazurile în care se cunoaște valoarea exactă a acestor elemente, se menționează suma respectivă; în caz contrar, în cazul în care este posibil, se furnizează fie o metodă de calcul, fie o estimare cât mai exactă posibil.

În cazurile în care nu este posibil să se indice [DAE], consumatorul primește informațiile corespunzătoare în contractul scris. Aceste informații cuprind cel puțin informațiile prevăzute la articolul 6 alineatul (1) a doua liniuță.

(3) Contractul scris cuprinde și celelalte condiții contractuale esențiale.

Ca exemplu ilustrativ, anexa la prezenta directivă cuprinde o listă de condiții pentru care statele membre pot impune includerea în contractul scris, ca fiind esențiale.”

7 Punctul 2 din anexa I la Directiva 87/102 prevedea condițiile esențiale a căror includere putea fi impusă de statele membre în contractele de credit efectuate prin carduri de credit, și anume:

„(i) valoarea limitei creditului, în cazul în care există;

(ii) condițiile de rambursare sau metodele de stabilire a acestora;

[…]”

8 Conform celui de al douăzecilea considerent al Directivei 93/13, contractele ar trebui redactate într-un limbaj clar și inteligibil. În plus, consumatorului ar trebui să i se ofere posibilitatea de a analiza toate clauzele și, în caz de dubiu, ar trebui să prevaleze interpretarea cea mai favorabilă pentru consumator.

9 Articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13 definește noțiunea „consumator” după cum urmează:

„[…] orice persoană fizică ce, în cadrul contractelor reglementate de prezenta directivă, acționează în scopuri care se află în afara activității sale profesionale;”

10 Articolul 3 alineatele (1) și (2) din directiva menționată prevede:

„(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

(2) Se consideră întotdeauna că o clauză nu s-a negociat individual atunci când a fost redactată în prealabil, iar, din acest motiv, consumatorul nu a avut posibilitatea de a influența conținutul clauzei, în special în cazul unui contract de adeziune.

Faptul că anumite aspecte ale unei clauze sau o anumită clauză au fost negociate individual nu exclude aplicarea prezentului articol pentru restul contractului, în cazul în care o evaluare globală a acestuia indică faptul că este, cu toate acestea, un contract de adeziune.

În cazul în care orice vânzător sau furnizor [a se citi «profesionist»] pretinde că s-a negociat individual o clauză standard, acestuia îi revine sarcina probei.”

11 Articolul 4 din aceeași directivă adaugă:

„(1) Fără să aducă atingere articolului 7, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.

(2) Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil.”

12 Articolul 5 din Directiva 93/13 are următorul cuprins:

„În cazul contractelor în care toate clauzele sau o parte a acestora sunt prezentate consumatorului în scris, acestea trebuie întotdeauna redactate într-un limbaj clar și inteligibil. În cazul în care există îndoieli cu privire la

sensul unei clauze, prevalează interpretarea cea mai favorabilă pentru consumator. Această normă de interpretare nu se aplică în contextul procedurilor prevăzute la articolul 7 alineatul (2).”

13 Articolul 6 alineatul (1) din această directivă precizează:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze [a se citi «potrivit dispozițiilor sale»], în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

14 Articolul 7 alineatul (1) din directiva menționată prevede:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «profesioniști»].”

15 Punctul 1 litera (j) din anexa la aceeași directivă coroborat cu punctul 2 literele (b) și (d) din această anexă precizează că clauza care are ca obiect sau ca efect autorizarea profesionistului să modifice unilateral clauzele contractului, fără a avea un motiv întemeiat care să fie precizat în contract, este o clauză care poate fi declarată abuzivă.

Dreptul românesc

16 Directiva 93/13 a fost transpusă în dreptul intern prin Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, în

versiunea republicată (*Monitorul Oficial al României,* partea I, nr. 543 din 3 august 2012).

17 Directiva 87/102 a fost transpusă prin Legea nr. 289/2004 din 24 iunie 2004 privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice.

18 Articolul 8 din legea menționată prevede:

„Contractul de credit scris trebuie să includă cel puțin următoarele date:

(a) numele și adresele părților contractante;

(b) valoarea dobânzii, cu precizarea tipului acesteia, fixă și/sau variabilă, iar în cazul în care dobânda este variabilă, variația acesteia trebuie să fie independentă de voința creditorului, raportată la fluctuațiile unor indici de referință verificabili, menționați în contract, sau la modificările legislative care impun acest lucru;

(c) valoarea DAE, precum și indicarea condițiilor în care poate fi modificată DAE. În cazul în care valoarea DAE nu poate fi stabilită, consumatorul trebuie să fie informat, prin contractul scris, în ceea ce privește elementele prevăzute la articolul 9 alineatul (1);

(d) o listă cu valoarea, numărul și frecvența sau datele plăților pe care consumatorul trebuie să le efectueze pentru rambursarea creditului, precum și pentru dobândă și alte costuri. În cazul în care este posibil, va fi indicată, de asemenea, valoarea totală a plăților efectuate;

(e) o listă a elementelor de cost prevăzute la articolul 4 alineatul (2) și care revin consumatorului, cu excepția costurilor datorate de consumator pentru nerespectarea unuia dintre angajamentele sale din contractul de credit, care nu sunt cuprinse în calculul DAE, dar care cad în sarcina

consumatorului în anumite condiții, precum și precizarea acestor condiții. În cazul în care valoarea exactă a acestor componente este cunoscută, o astfel de valoare trebuie să fie indicată. În caz contrar, trebuie să fie indicată o metodă de calcul sau, pe cât posibil, o cât mai realistă valoare estimativă.

[…]

(h) celelalte condiții esențiale ale contractului de credit, inclusiv clauzele prevăzute în anexa nr. 1.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

19 La 20 august 2008, domnul Ciobanu a încheiat cu Bancpost un contract de credit privind utilizarea unui card de credit pentru o sumă care nu putea depăși plafonul de 31 000 de lei românești (RON) (și anume aproximativ 7 038 de euro). Doamna Bucura a semnat un act adițional la acest contract prin care devenea codebitoare pentru datoria domnului Ciobanu.

20 Articolul 3.14 din contract prevede că dobânda la credit se calculează în funcție de soldul zilnic, defalcat pe componente (plăți, retrageri de numerar, taxe și comisioane) și de nivelul ratei zilnice a dobânzii aferente perioadei de calcul. Dobânda se calculează zilnic, prin înmulțirea cuantumului fiecărei componente a soldului zilnic cu rata zilnică a dobânzii valabilă în ziua respectivă. Această rată zilnică a dobânzii este calculată ca raport între rata anuală și 360 de zile.

21 Articolul 3.16 din contract prevede că dobânda se postează în contul de card de credit la data emiterii extrasului curent pentru retrageri de numerar și, respectiv, la următorul extras de cont pentru celelalte componente ale soldului zilnic, în cazul în care împrumutatul nu a acoperit integral soldul debitor la scadență.

22 Potrivit articolului 4.11 din contract, împrumutatul

este obligat să ramburseze lunar, cel mai târziu la scadență, cel puțin suma minimă de plată comunicată de Bancpost prin extrasul de cont. În cazul nerambursării integrale a acestei sume, Bancpost va înregistra diferența neachitată în categoria credit restant, va percepe penalizările de întârziere și va demara procesul de recuperare a datoriei. Înregistrarea de restanțe îndreptățește Bancpost să blocheze utilizarea creditului și să rezilieze contractul.

23 Articolul 7.4 din contract prevede că nerespectarea de către împrumutat sau de către oricare dintre posesori a obligațiilor asumate prin contract conduce la rezilierea de plin drept a contractului, fără punere în întârziere și fără intervenția instanțelor judecătorești.

24 Potrivit articolului 9.7 din contract, acesta constituie titlu executoriu în conformitate cu Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului (*Monitorul Oficial al României,* nr. 1027 din 27 decembrie 2006), precum și cu Legea nr. 99/1999. Extrasele de cont și toate celelalte documente rezultate din evidența contabilă a Bancpost au putere doveditoare cu privire la obligațiile născute din contract. Conform articolului 9.8 din contractul menționat, executarea silită se face direct de către Bancpost sau de către oricare din societățile subrogate în drepturile de creanță ale acesteia, urmând ca toate cheltuielile legate de recuperarea debitului să fie suportate de împrumutat.

25 La 30 iunie 2010, domnului Ciobanu i-a fost adresată o somație de plată pentru a achita către Bancpost suma de 37 004,40 RON în temeiul obligațiilor sale contractuale.

26 La 16 iunie 2011, întrucât domnul Ciobanu nu a achitat această sumă, s-a emis împotriva acestuia o somație de plată pentru suma de 54 224,18 RON, prin acest act fiind de asemenea informat cu privire la demararea ulterioară a procedurii de executare silită a contractului. Această datorie se ridica la

59 948 RON la 22 august 2011, dată la care debitorul principal a fost informat că instanța de trimitere fusese sesizată cu o cerere de executare silită.

27 Prin ordonanța din 1 august 2011, instanța de trimitere a admis cererea formulată de Bancpost. Doamna Bucura a fost informată de Bancpost cu privire la înființarea unei popriri asupra unei părți din veniturile sale începând cu 15 decembrie 2011. Cuantumul exact al sumei care făcea obiectul acestei măsuri de executare silită nu a fost însă indicat.

28 La 9 ianuarie 2013, Bancpost a notificat domnului Ciobanu și doamnei Bucura transmiterea, pentru executare silită, a dosarului către un executor judecătoresc mandatat să efectueze de urgență recuperarea sumelor datorate în temeiul contractului. Această notificare nu preciza cuantumul sumei care trebuia recuperată.

29 La 5 martie 2013, domnul Ciobanu și doamna Bucura au fost informați cu privire la înființarea popririi asupra veniturilor lor pentru a recupera suma de 117 391,32 RON aferentă datoriei lor contractuale și onorariului executorului judecătoresc.

30 Doamna Bucura a formulat contestație la măsurile de executare silită solicitând anularea acestora pentru motivul, pe de o parte, că nu a primit o copie a actului adițional la contractul din 20 august 2008 prin care devenea codebitoare pentru datoria domnului Ciobanu și, pe de altă parte, că suma pentru care s-a înființat poprire pe veniturile sale nu este stabilită exact și că, deși rambursează 1 000 RON pe lună, suma globală datorată nu încetează să crească, din cauza dobânzilor și a comisioanelor penalizatoare.

31 Instanța de trimitere consideră că anumite clauze ale contractului pot avea caracter abuziv. În această privință, instanța arată că, în lipsa unei probe contrare, contractul menționat a fost redactat înainte de a fi semnat de debitor și

de codebitoare, iar multe dintre clauzele sale nu permit să se identifice întinderea obligațiilor care le revin acestora.

32 În aceste condiții, Judecătoria Câmpulung a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În temeiul Directivei 93/13, o instanță națională sesizată cu contestația împotriva executării silite a unui contract de credit pentru emiterea unui card de tip American Expres Gold, în cazul căruia încuviințarea executării silite a fost pronunțată în lipsa consumatorului, este obligată, de îndată ce dispune de elementele de fapt și de drept necesare în acest scop, să aprecieze chiar din oficiu caracterul abuziv al comisioanelor prevăzute în contractul respectiv[: a) – comision emitere card; b) – comision pentru administrarea anuală card; c) – comision pentru administrarea anuală card suplimentar; d) – comision pentru înnoire card; e) – comision pentru înlocuire card; f) – comision pentru reeditare PIN; g) – comision pentru retragere numerar de la bancomat, ghișee (proprii sau ale altor bănci din România sau din străinătate); h) – comision pentru plată bunuri și/sau servicii furnizate de comercianți din străinătate sau din România; i) – comision pentru editare și transmitere extras de cont; j) – comision pentru interogare sold la bancomat; k) – comision pentru plată întârziată; l) – comision pentru depășire limită de credit; m) – comision pentru refuz de plată nejustificat], comisioane al căror cuantum nu este precizat în contract?

2) Menționarea dobânzii anuale prin raportare la următoarea formulă[: «dobânda la credit se calculează în funcție de soldul zilnic, defalcat pe componente (plăți, retrageri de numerar, taxe și comisioane) și nivelul ratei zilnice a dobânzii aferente perioadei de calcul. Dobânda se calculează zilnic, conform următoarei formule: suma produselor dintre cuantumul fiecărei componente a soldului zilnic și rata zilnică a dobânzii valabilă în ziua respectivă; rata zilnică a dobânzii este calculată ca raport între rata anuală și 360

zile»], menționare ce are importanță esențială în contextul Directivei 87/102 […], este redactată în mod clar și inteligibil în sensul art[icolelor] 3 și […] 4 din Directiva 93/13?

3) Omiterea menționării cuantumului comisioanelor datorate în baza contractului și inserarea în acesta a modului de calcul al dobânzii fără menționarea cuantumului permite instanței naționale ca, în conformitate cu dispozițiile Directivei 87/102 […], dar și ale Directivei 93/13 […], să considere că lipsa acestor mențiuni din contractul de credit de consum are drept consecință faptul că respectivul credit aprobat este considerat ca fiind scutit de comisioane și dobândă?

4) Codebitorul dintr-un contract de credit se încadrează în noțiunea de «consumator», așa cum este definită ea prin prevederile articolului 2 [litera (b)] din Directiva 93/13 […] și ale articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 87/102?

5) Dacă răspunsul la această întrebare este unul pozitiv, principiul efectivității drepturilor conferite de directive este satisfăcut în situația în care cuantumul dobânzilor, comisioanelor și taxelor este adus doar la cunoștința debitorului principal, prin intermediul extrasului de cont lunar sau prin afișare la sediul băncii?

6) Directiva 87/102 se interpretează în sensul că banca are obligația de a informa în scris atât debitorul, cât și codebitorul cu privire la plafonul de credit, dobânda anuală și costurile aplicabile de la data încheierii contractului de credit, precum și cu privire la condițiile în care acestea pot fi modificate, procedura prin care contractul de credit încetează, dar și despre orice modificare survenită pe durata contractului de credit asupra dobânzii anuale sau cu privire la costurile intervenite ulterior semnării contractului de credit, în momentul în care intervin aceste modificări, prin

scrisoare recomandată cu confirmare de primire sau prin intermediul unui extras de cont ce se furnizează în mod gratuit?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a patra întrebare

33 Întrucât, prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere ridică problema calității de „consumator” a uneia dintre părțile la contractul în cauză, care constituie una dintre condițiile prin care se stabilește dacă o situație intră în domeniul de aplicare al Directivelor 87/102 și 93/13, trebuie să se răspundă la aceasta în primul rând.

34 În această privință, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă directivele menționate trebuie interpretate în sensul că codebitorul din cadrul unui contract de credit poate intra sub incidența noțiunii „consumator” în sensul acestora.

35 Atât articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 87/102, cât și articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13 definesc „consumatorul” ca fiind o persoană fizică ce acționează în scopuri care pot fi considerate ca fiind în afara meseriei sau a profesiunii sale.

36 Este necesar să se constate că o persoană cum este codebitoarea din cauza principală îndeplinește această condiție.

37 Trebuie subliniat de asemenea că, din moment ce codebitorul se află într-o situație analoagă cu cea a debitorului, în termeni de obligații contractuale, față de profesionistul cu care au semnat un contract, nu trebuie să se facă distincție între debitor și codebitor în ceea ce privește aplicarea Directivelor 87/102 și 93/13 acestui contract specific.

38 Astfel, debitorul și codebitorul trebuie să beneficieze de aceeași protecție în temeiul directivelor menționate, în special în ceea ce privește dreptul de a obține informațiile esențiale care le permit să aprecieze întinderea obligațiilor contractuale pe care și le asumă față de profesionist.

39 Din ansamblul considerațiilor de mai sus rezultă că trebuie să se răspundă la a patra întrebare că articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 87/102 și articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că intră sub incidența noțiunii „consumator” în sensul acestor dispoziții persoana fizică ce se află în situația de codebitor în cadrul unui contract încheiat cu un profesionist, atât timp cât acționează în scopuri care pot fi considerate ca fiind în afara meseriei sau a profesiunii sale.

Cu privire la prima întrebare

40 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească în ce măsură aceasta are obligația de a aprecia din oficiu caracterul abuziv, în sensul Directivei 93/13, al clauzelor unui contract atunci când este sesizată cu o contestație la executarea silită a acestui contract.

41 Dintr-o jurisprudență constantă reiese că instanța națională este obligată să analizeze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al directivei menționate de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop (a se vedea în acest sens Hotărârea Sánchez Morcillo și Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 24).

42 Astfel, o asemenea obligație constituie un mijloc adecvat atât pentru a atinge rezultatul prevăzut la articolul 6 din directiva menționată, și anume faptul ca respectivele clauze abuzive să nu creeze obligații pentru un consumator

individual, cât și pentru a contribui la realizarea obiectivului prevăzut la articolul 7 din aceeași directivă, din moment ce o astfel de examinare poate avea un efect disuasiv care contribuie la încetarea folosirii clauzelor abuzive în contractele încheiate de un profesionist cu consumatorii (a se vedea în acest sens Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 41).

43 În special, Curtea a statuat că o instanță sesizată cu o contestație formulată de un consumator împotriva unei somații de plată trebuie să dispună din oficiu măsuri de cercetare judecătorească pentru a stabili dacă o clauză care figurează într-un contract încheiat între un profesionist și un consumator intră în domeniul de aplicare al Directivei 93/13 și, în caz afirmativ, trebuie să aprecieze din oficiu eventualul caracter abuziv al unei astfel de clauze (a se vedea în acest sens Hotărârea VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, punctul 56, și Hotărârea Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 47).

44 Din ansamblul considerațiilor de mai sus rezultă că trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că revine instanței naționale obligația de a aprecia din oficiu caracterul abuziv, în sensul acestei dispoziții, al clauzelor unui contract încheiat între un consumator și un profesionist, din moment ce această instanță dispune de elementele de fapt și de drept necesare în acest scop.

Cu privire la a doua, la a treia, la a cincea și la a șasea întrebare

45 Prin intermediul acestor întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească în ce măsură modul în care au fost redactate anumite dispoziții ale unui contract de credit și omiterea menționării anumitor informații atât la momentul încheierii acestui contract, cât și în cursul executării pot conduce la a

decide că anumite clauze din acest contract au caracter „abuziv” în sensul articolului 3 alineatele (1) și (3) din Directiva 93/13.

46 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, competența acesteia din urmă în materie privește interpretarea noțiunii „clauză abuzivă”, menționată la articolul 3 alineatul (1) din respectiva directivă și în anexa la aceasta, precum și criteriile pe care instanța națională poate sau trebuie să le aplice la examinarea unei clauze contractuale în raport cu dispozițiile aceleiași directive, având-se în vedere că este de competența instanței menționate să se pronunțe, ținând cont de aceste criterii, asupra calificării concrete a unei clauze contractuale specifice în funcție de împrejurările proprii fiecărei spețe. Rezultă că Curtea trebuie să se limiteze să ofere instanței de trimitere indicații de care aceasta din urmă trebuie să țină seama pentru a aprecia caracterul abuziv al clauzei în discuție (a se vedea Hotărârea Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, punctul 22, și Hotărârea Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 66, precum și Ordonanța Banco Popular Español și Banco de Valencia, C-537/12 și C-116/13, EU:C:2013:759, punctul 63).

47 În consecință, în cadrul exercitării competenței de interpretare a dreptului Uniunii care îi este conferită de articolul 267 TFUE, Curtea poate să interpreteze criteriile generale utilizate de legiuitorul Uniunii Europene pentru a defini noțiunea de clauză abuzivă. În schimb, aceasta nu se poate pronunța asupra aplicării acestor criterii generale unei anumite clauze care trebuie examinată în funcție de împrejurările proprii cauzei, astfel încât revine instanței naționale obligația de a stabili dacă o anumită clauză contractuală trebuie considerată abuzivă având în vedere toate împrejurările care însoțesc încheierea contractului în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, EU:C:2004:209, punctele 22 și 25, precum și

Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 60).

48 În acest scop, pe de o parte, articolul 4 din Directiva 93/13 arată că răspunsul trebuie formulat luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului. Este necesar să se amintească faptul că, în acest context, trebuie apreciate și consecințele pe care clauza menționată le poate avea în cadrul legislației aplicabile contractului, ceea ce implică o examinare a sistemului juridic național (Hotărârea Freiburger Kommunalbauten, C-237/02, EU:C:2004:209, punctul 21, și Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 59).

49 Pe de altă parte, trebuie amintit că articolul 5 din directiva menționată impune profesioniștilor obligația de a formula clar și inteligibil clauzele scrise ale unui contract. Al douăzecilea considerent al aceleiași directive precizează în această privință că trebuie să i se ofere efectiv consumatorului posibilitatea de a analiza toate clauzele din contract.

50 Această obligație de formulare este cu atât mai importantă cu cât o instanță națională are obligația de a aprecia caracterul abuziv al unei clauze redactate cu încălcarea acesteia, chiar dacă această clauză ar putea fi analizată ca fiind sub incidența excluderii prevăzute la articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13. Astfel, trebuie amintit că, deși clauzele prevăzute la această dispoziție intră în domeniul reglementat de directiva menționată, nu sunt scutite totuși de aprecierea caracterului lor abuziv decât în măsura în care instanța națională competentă consideră, în urma unei analize de la caz la caz, că acestea au fost redactate de profesionist în mod clar și inteligibil (Hotărârea Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, punctul 32, și Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 72).

51 Astfel, Curtea a statuat în mod repetat că, pentru un consumator, informarea, înaintea încheierii unui contract, cu privire la condițiile contractuale și la consecințele respectivei încheieri este de o importanță fundamentală. Acesta din urmă decide, în special pe baza respectivei informări, dacă dorește să se oblige contractual față de un profesionist (Hotărârea RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punctul 44, precum și Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 70).

52 În această privință, întrucât sistemul de protecție pus în aplicare de Directiva 93/13 se întemeiază pe ideea că, în ceea ce privește, printre altele, nivelul de informare, consumatorul se află într-o situație de inferioritate, cerința privind redactarea clară și inteligibilă a clauzelor contractuale impusă de această directivă trebuie înțeleasă în mod extensiv (a se vedea în acest sens Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 72).

53 Pe de altă parte, legiuitorul Uniunii a acordat, în cadrul Directivei 87/102, o importanță deosebită informării consumatorului în ceea ce privește contractele de credit de consum. Astfel, această din urmă directivă impune, la articolul 4, mențiunile scrise pe care trebuie să le conțină aceste contracte.

54 În ceea ce privește, în primul rând, o clauză contractuală precum articolul 3.14 din contractul de credit în discuție în litigiul principal, care definește modalitățile de calcul al dobânzilor anuale ale creditului, din articolul 4 alineatul (3) din directiva menționată și din cuprinsul punctului 2 litera (ii) din anexa I la aceeași directivă rezultă că prezintă o importanță esențială pentru respectarea cerinței privind redactarea clară și inteligibilă a clauzelor contractuale aspectul dacă în contractul de împrumut se indică în mod transparent condițiile de rambursare a creditului sau metodele de stabilire a acestora, astfel încât consumatorul să poată să prevadă, pe baza unor criterii clare și inteligibile,

consecințele economice care rezultă din aceasta (a se vedea prin analogie Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 73).

55 În special, Curtea a statuat deja că, în temeiul articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, cerința potrivit căreia o clauză contractuală trebuie redactată în mod clar și inteligibil trebuie înțeleasă ca impunând nu numai ca respectiva clauză să fie inteligibilă pentru consumator din punct de vedere gramatical, ci și ca contractul să expună în mod transparent modalitățile de calcul al dobânzilor anuale ale creditului, astfel încât acest consumator să poată să evalueze, pe baza unor criterii clare și inteligibile, consecințele economice care rezultă din aceasta în ceea ce îl privește (a se vedea prin analogie Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 75).

56 Prin urmare, revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă un consumator mediu, și anume un consumator normal informat și suficient de atent și de avizat, poate evalua, pornind de la modalitățile de calcul al dobânzilor anuale care îi sunt comunicate, consecințele economice ale aplicării lor pentru calculul scadențelor pe care acest consumator le va datora în cele din urmă și, prin urmare, costul total al împrumutului său.

57 În ceea ce privește, în al doilea rând, omisiunea de a menționa în contractul de credit în litigiu anumite informații cu privire la condițiile de rambursare și la cheltuielile legate de acest credit, Curtea a decis că, având în vedere obiectivul protecției consumatorului urmărit de Directiva 87/102 împotriva condițiilor de creditare inechitabile și pentru a-i permite să cunoască pe deplin condițiile executării ulterioare a contractului subscris, în momentul încheierii acestuia, articolul 4 din directiva menționată impune ca debitorul să fie în posesia tuturor elementelor care pot avea un efect asupra întinderii obligației sale (a se vedea în acest sens Hotărârea Berliner Kindl Brauerei, C-208/98,

EU:C:2000:152, punctul 21, și Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 68).

58 În special și în măsura în care din decizia de trimitere reiese că contractul de credit în discuție în litigiul principal are ca obiect utilizarea unui card de credit, trebuie amintit că articolul 4 din Directiva 87/102 impune ca anumite informații să fie menționate obligatoriu în scris în contractele de credit. Astfel, sunt menționate la acest articol, printre altele, DAE, în măsura în care aceasta poate fi indicată, condițiile în care această dobândă poate fi modificată, precum și celelalte condiții esențiale ale contractului. Ca exemplu de condiții considerate esențiale, la punctul 2 din anexa I la această directivă se menționează, printre altele, valoarea limitei creditului, în cazul în care există, și condițiile de rambursare sau metodele de stabilire a acestora.

59 În ceea ce privește, pe de o parte, DAE, care reprezintă, potrivit articolului 1 alineatul (2) litera (e) din directiva menționată, costul total al creditului pentru consumator, exprimat ca procent anual din suma creditului acordat, din jurisprudența Curții rezultă că această informare, sub forma unei dobânzi calculate potrivit unei formule matematice unice, are o importanță esențială și trebuie comunicată, potrivit articolului 3 din aceeași directivă, din etapa publicității, pentru a permite consumatorului să aprecieze întinderea obligației sale (a se vedea în acest sens Hotărârea Cofinoga, C-264/02, EU:C:2004:127, punctul 26, și Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 70).

60 În ceea ce privește, pe de altă parte, informațiile privind cuantumul dobânzilor, taxelor și comisioanelor, precum și condițiile în care aceste cuantumuri pot fi modificate, Curtea a apreciat deja că din articolele 3 și 5, precum și din cuprinsul punctului 1 litera (j) și al punctului 2 literele (b) și (d) din anexa la Directiva 93/13 rezultă că prezintă o

importanță esențială aspectul dacă în contract se indică în mod transparent metoda în conformitate cu care variază costurile aferente serviciului care trebuie furnizat și motivele acestei variații, astfel încât consumatorul să poată să prevadă, pe baza unor criterii clare și inteligibile, eventualele modificări ale acestor costuri (a se vedea în acest sens Hotărârea RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punctul 49).

61 În consecință, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, lipsa menționării informațiilor cu privire la condițiile de rambursare a creditului în cauză, precum și a modalităților de modificare a acestor condiții în cursul executării contractului de credit sunt elemente decisive în cadrul analizei de către o instanță națională a aspectului dacă o clauză dintr-un contract de împrumut, referitoare la costul acestuia, în care nu figurează o asemenea mențiune, este redactată în mod clar și inteligibil în sensul articolului 4 din directiva menționată (a se vedea Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 71).

62 Dacă instanța respectivă concluzionează că nu aceasta este situația în speță, ea are obligația, astfel cum s-a amintit la punctul 50 din prezenta hotărâre, să aprecieze caracterul abuziv, în sensul articolului 3 din Directiva 93/13, al clauzelor contractului în discuție.

63 O astfel de examinare presupune ca instanța de trimitere să aprecieze dacă, având în vedere toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului în discuție în litigiul principal, descrierea modalităților de calcul al dobânzilor anuale și omiterea diferitor informații cu privire la condițiile de rambursare a creditului pot conferi acestor clauze un caracter abuziv în sensul articolelor 3 și 4 din directiva menționată (a se vedea în acest sens Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 73).

64 În cazul în care această instanță ajunge la concluzia că o clauză este abuzivă în sensul articolului 3 alineatele (1) și (3) din respectiva directivă, o asemenea clauză, potrivit articolului 6 alineatul (1) din aceeași directivă, nu trebuie să creeze obligații pentru consumator. În plus, în temeiul aceleiași dispoziții, instanța menționată va trebui să aprecieze dacă contractul poate exista fără această eventuală clauză abuzivă (Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 61).

65 Într-o asemenea situație, revine, așadar, acestei instanțe obligația de a stabili toate consecințele care decurg de aici potrivit dreptului intern pentru a se asigura că respectiva clauză nu creează obligații pentru consumator (a se vedea în acest sens Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 59, și Ordonanța Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 62).

66 Având în vedere toate considerațiile de mai sus, trebuie să se răspundă la a doua, la a treia, la a cincea și la a șasea întrebare că articolele 3-5 din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că, în cadrul aprecierii sale cu privire la caracterul abuziv, în sensul articolului 3 alineatele (1) și (3) din această directivă, al clauzelor unui contract de credit de consum, instanța națională trebuie să țină seama de toate circumstanțele care însoțesc încheierea acestui contract. În această privință, revine instanței menționate obligația să verifice că, în cauza în discuție, au fost comunicate consumatorului toate elementele care pot avea un efect asupra întinderii obligației sale și care îi permit acestuia să evalueze, printre altele, costul total al împrumutului său. Joacă un rol decisiv în această apreciere, pe de o parte, aspectul dacă clauzele sunt redactate în mod clar și inteligibil astfel încât să îi permită unui consumator mediu, și anume un consumator normal informat și suficient de atent și de avizat, să evalueze un astfel de cost și, pe de altă parte, împrejurarea legată de lipsa menționării în

contractul de credit de consum a informațiilor considerate, având în vedere natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul, drept esențiale și în special a celor prevăzute la articolul 4 din Directiva 87/102.

Cu privire la cheltuielile de judecată

67 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șasea) declară:

1) Articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 87/102/CEE a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum, astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1998, și articolul 2 litera (b) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că intră sub incidența noțiunii „consumator” în sensul acestor dispoziții persoana fizică ce se află în situația de codebitor în cadrul unui contract încheiat cu un profesionist, atât timp cât acționează în scopuri care pot fi considerate ca fiind în afara meseriei sau a profesiunii sale.

2) Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că revine instanței naționale obligația de a aprecia din oficiu caracterul abuziv, în sensul acestei dispoziții, al clauzelor unui contract încheiat între un consumator și un profesionist, din moment ce această instanță dispune de elementele de fapt și de drept necesare în acest scop.

3) **Articolele 3-5 din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că, în cadrul aprecierii sale cu privire la caracterul abuziv, în sensul articolului 3 alineatele (1) și (3) din această directivă, al clauzelor unui contract de credit de consum, instanța națională trebuie să țină seama de toate circumstanțele care însoțesc încheierea acestui contract. În această privință, revine instanței menționate obligația să verifice că, în cauza în discuție, au fost comunicate consumatorului toate elementele care pot avea un efect asupra întinderii obligației sale și care îi permit acestuia să evalueze, printre altele, costul total al împrumutului său. Joacă un rol decisiv în această apreciere, pe de o parte, aspectul dacă clauzele sunt redactate în mod clar și inteligibil astfel încât să îi permită unui consumator mediu, și anume un consumator normal informat și suficient de atent și de avizat, să evalueze un astfel de cost și, pe de altă parte, împrejurarea legată de lipsa menționării în contractul de credit de consum a informațiilor considerate, având în vedere natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul, drept esențiale și în special a celor prevăzute la articolul 4 din Directiva 87/102, astfel cum a fost modificată.**